

האם מגמת ההתפטרות הגדולה מאפיינת גם את המשק הישראלי?

דפנה אבירם-ניצן ורועי קנת פורטל

במהלך החודשים האחרונים הדיון הציבורי בקורונה החל להתמקד במתפטרים בשל עלייה חדה במספר המתפטרים בארצות הברית, עם דיווחים דומים שהחלו להתפרסם גם בבריטניה. התופעה זכתה לכינוי "ההתפטרות הגדולה" (The Great Resignation), ושימשה, גם בארץ, כמסגרת לשיח סביב ההתאוששות מהמגפה והקושי באכלוס משרות בתקופה של פתיחת המשק. כהסברים שונים לתופעה מומחים שונים בארץ ובעולם העלו את האפשרות שטעמם של העובדים השתנה בעקבות תקופת החל"תי הממושכת וכי אין להם יותר עניין בעבודה שאינה מתגמלת מספיק (ולא רק בהיבט הכלכלי אלא גם בהיבטים של הגשמה עצמית וסיפוק) ואינה מאפשרת איזון מספק בין העבודה לחיים האישיים ולא מותירה מספיק זמן פנאי וגמישות בבחירות שעות העבודה. נציגי מעסיקים טענו כי הם מקבלים דרישות רבות יותר לעבוד במשרה חלקית או מהבית, ובייחוד מעסיקים מענף המסעדנות, התעשייה, הבינו והסיעוד ציינו כי קשה להם מאוד למצוא עובדים.¹

נציין כי לא מדובר בתופעה כלל עולמית: מספר המתפטרים עלה בארצות הברית ובבריטניה, אך במדינות אחרות בעולם, לא נצפתה עלייה דומה. נכון למועד כתיבת שורות אלו, הנתונים מקנדה, יפן, ניו זילנד והאיחוד האירופי לא מצביעים על עלייה משמעותית במספרי המתפטרים.²

על רקע זאת, נשאלת השאלה האם מגמת ההתפטרות הגדולה מאפיינת גם את ישראל?

במסמך זה נתייחס כמתפטרים לכל מי שהפסיקו לעבוד מסיבות אישיות.³ הגדרה זו כוללת בתוכה הן מחפשי העבודה והן מי שאינם מחפשי עבודה, שננתח בנפרד בהמשך.

מניתוח שערכו צוות חוקרי המכון הישראלי לדמוקרטיה לנתוני הלמ"ס (תרשים 1) עולה כי **מאז מאי 2021 חל גידול במספר ובשיעור המתפטרים**. מספר המתפטרים (כלומר, האומדן למלאי המתפטרים על בסיס סקר כוח אדם) עלה מ-109 אלף באפריל 2021 ל-142 אלף מתפטרים בספטמבר 2021- מספר שיא של השנתיים החולפות. גידול דומה מתקבל גם בשיעור המתפטרים ביחס למספר המועסקים ערב המשבר (ינואר-פברואר 2020).

למעשה, מלאי המתפטרים בחודש ספטמבר 2021 (142 אלף איש) וכן משקלם מתוך המועסקים (4.9%) הגיעו לרמה הגבוהה ביותר מאז פרוץ המשבר. רמה זו גבוהה אף בהשוואה למספרם

¹ ראו לדוגמה: גמאס נתנאל, "תופסים אומץ: התפטרות היא כבר לא פריבילגיה של אנשים עם כסף", עיתון TheMarker, 29 באוגוסט 2021: <https://www.themarker.com/career/.premium-1.10160422>; אברהם צליל, "חיות כיס - פרק 218: לאן נעלמו העובדים", כאן: תאגיד השידור הישראלי, 7 בדצמבר 2021: <https://www.kan.org.il/Podcast/item.aspx/?pid=25290>

² "Evidence for the 'great resignation' is thin on the ground", The Economist, Dec 5th 2021: <https://www.economist.com/finance-and-economics/evidence-for-the-great-resignation-is-thin-on-the-ground/21806659>

³ הלמ"ס שואלים מהי סיבת הפסקת העבודה רק את מי שעבד בשנתיים האחרונות והפסיק לעבוד, לפיכך נתון זה לא כולל מי שהתפטר לפני יותר משנתיים. הסיבות שהגדרנו כהתפטרות, כפי שמפרטת הלמ"ס בסקרי כ"א, כוללות: "העבודה לא התאימה לכישוריהם", "לא היו מרוצים מתנאי העבודה: שכר, היקף שעות, מיקום וכדומה", "סיבות בריאותיות", "לימודים", "טיפלו במשק הבית או בבן משפחה", "שהו בחו"ל", ו-"סיבה אחרת". הסיבות שלא הגדרנו כהתפטרות הן יציאה לגמלאות, פיטורין, או סיום חוזה העסקה/סיום שירות צבאי. כל הניתוחים המוצגים הם ביחס לגילאי העבודה העיקריים – 25-64.

ושיעורם טרום המשבר, בינואר-פברואר 2020, כאשר היו לפי נתוני הלמ"ס 131 אלף מתפטרים ומשקלם בסך המועסקים עמד על 4.6%.

נתוני המתפטרים של ספטמבר 2021 משקפים גידול של כ-30% במספר המתפטרים לעומת אפריל 2021 (תוספת של 33 אלף מתפטרים בחמישה חודשים) וגידול של כ-8% בהשוואה למספר המתפטרים טרום המשבר (תוספת של כ-8 אלף לעומת ינואר-פברואר 2020).

מעניין לציין כי דווקא בתחילת המשבר (מרץ ואפריל 2020) - שלב ה"זעזוע הראשוני" ותקופת הסגר הראשון שהיה המחמיר מכולם - עלה מספר ושיעור המתפטרים. עלייה זו הושפעה ככל הנראה מהרצון לנצל את ההזדמנות ליהנות מהזכאות לדמי אבטלה שהייתה נגישה לאלו שבחרו להתפטר בשל היציאה לחל"ת, שכלל הנראה הובילה עובדים ששאפו להתפטר עוד לפני המשבר, להקדים את ההתפטרות.⁴ להערכתנו, זו גם הסיבה לכך שמדובר בעלייה זמנית שהתהפכה למגמת ירידה כבר במאי 2020, כשנדמה היה לרגע שישראל ניצחה את הקורונה. כך, מאז מאי 2020 ירד מספר ושיעור המתפטרים ככל שמשבר הקורונה התמשך, זאת בהתאם למצופה בתקופות של משבר כלכלי וגידול בשיעורי האבטלה. שינוי מגמת הירידה בהתפטרות חל, כאמור, בחודש מאי 2021 עם תחילת גל ההתפטרות הנוכחי, שמסתמן בחצי השנה החולפת.

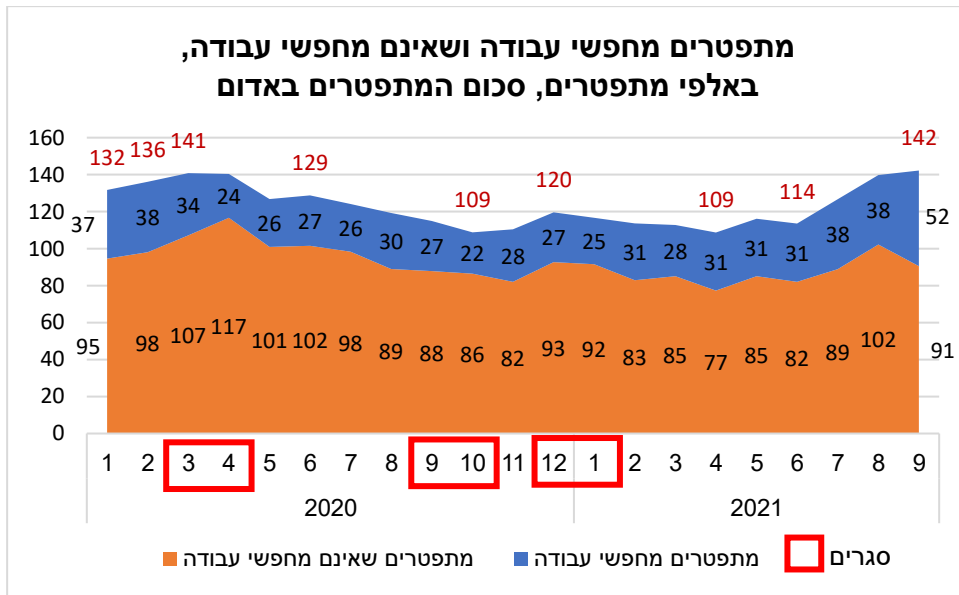
מגמת הגידול במספר ובשיעור המתפטרים במהלך החודשים האחרונים, חלה במקביל להסרת חלק ניכר של מגבלות הפעילות שהוטלו במהלך הגל השלישי.⁵ ולקראת/עם סיום הזכאות לדמי חל"ת בסוף יוני 2020. גידול זה מאפיין שלבי התאוששות כלכלית, שכן עובדים חשים ביטחון רב יותר לעזוב מקום עבודה כאשר הכלכלה נמצאת במגמת התאוששות והביקוש לעובדים נמצא במגמה עלייה. ואכן נכון למועד כתיבת שורות אלו נתוני הצמיחה האחרונים שפורסמו גבוהים והביקוש לעובדים הגיע לשיא של 143 אלף משרות פנויות באוקטובר 2021.

---

⁴ ראו: כל זכות, שאלות ותשובות בנוגע לסיום התקופה של חופשה ללא תשלום עקב משבר הקורונה, "חופשה כפויה ללא תשלום מהווה הרעה מוחשית בתנאי העבודה. עובד שהתפטר מהעבודה עקב הוצאתו לחל"ת כפוי, זכאי למלוא פיצויי הפיטורים כאילו פוטר."

https://www.kolzhut.org.il/he/משבר_הקורונה# שאלות ותשובות בנוגע לסיום התקופה של חופשה ללא תשלום עקב

⁵ מרכז טאוב, הקורונה בישראל על ציר הזמן, עדכון 27.11.2021: <https://www.taubcenter.org.il/israel-corona-timeline>

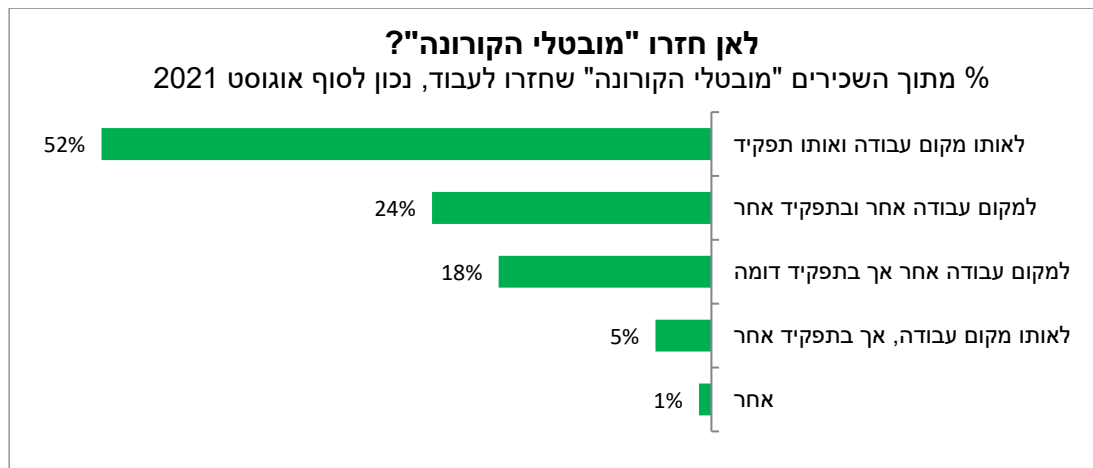
קשיי המעסיקים בגיוס עובדים למגוון משרות פנויות במשק, רובן משרות לתחומים בהם השכר הוא סביב רמת שכר המינימום, מחזקת את ההשערה שהסיבה לגידול הנוכחי במספר המתפטרים במשק קשורה לכך שחלקם מאסו בעבודה, או לפחות בעבודה שאינה עונה על הציפיות שלהם מבחינת שכר או סיפוק מקצועי.

אולם מאחר ומדובר בנתונים של חמישה חודשים בלבד, לאחר מגמת ירידה בשנה שקדמה להם, להערכתנו עדיין מוקדם לקבוע שמגמת "ההתפטרות הגדולה" קיימת גם בישראל ויש להמתין לנתונים נוספים, כדי לקבוע האם מדובר בגידול זמני, שמשקף תגובה טבעית לשלב ההתאוששות הכלכלית, לאחר שנה בה אנשים המתינו עם הרצון/שאיפה להתפטר עד להתאוששות יציבה של שוק העבודה או בשינוי העדפות של העובדים בעידן של "פוסט קורונה".

נזכיר כי נתון המתפטרים שמוצג במסמך זה כולל הן את המתפטרים שנשארו בכוח העבודה, כלומר התפטרו אך נשארו בשוק העבודה והמשיכו לחפש עבודה באופן פעיל, וכן את אלו שהתפטרו אך אינם מחפשים עבודה באופן פעיל.

שיעור המתפטרים שחיפשו עבודה במהלך המשבר (כלומר נשארו בכוח העבודה) אמנם "נפל" בחודשיים הראשונים של המשבר (מרץ-אפריל 2020), אולם מאז נמצא במגמת עלייה הדרגתית (עם נפילות מדי סגר). מגמה זו מרמזת על רצון של המתפטרים לשפר את מצבם בשוק העבודה (מתפטרים ומחפשים חלופת תעסוקה אחרת) ולא מתיישבת עם התיאוריה לפיה המתפטרים מאסו בשוק העבודה באופן כללי ולא רוצים לעבוד כלל. למעשה, מלאי המתפטרים החודשי שמחפשים עבודה נכון לנתון האחרון (ספטמבר 2021) עומד על 36 אחוזים מהמתפטרים, הגבוה בכ-8 נקודות אחוז בהשוואה לשיעורם ערב המשבר (ינואר-פברואר 2020).

ממצא זה משקף א הדינמיות שמאפיינת את שוק העבודה הישראלי במהלך משבר הקורונה, כאשר מודל החל"ת הישראלי אפשר מעבר קל יחסית בין מקומות עבודה. בניגוד למודל הגרמני (האירופאי), בישראל הועברו דמי החל"ת מהממשלה ישירות לעובד ולא דרך המעסיק, ובכך נחלשה התלות של העובד במעסיק נוכחי. ייתכן והמסקנה שעולה מנתונים אלו היא שמודל החל"ת האירופאי, אשר שומר את הקשר ההדוק בין המעסיק לעובד בתקופת החל"ת, מתאים יותר למשברים קצרים, בעוד דווקא מודל החל"ת הישראלי מתאים למשבר ממושך כמו משבר הקורונה, בו היתרון בעידוד עובדים למצוא חלופות תעסוקה אצל מעסיקים אחרים, עולה על היתרון של שימור הקשר שבין המעסיק לעובד. מסקנה זו מחייבת כמובן בדיקה השוואתית מעמיקה מול מדינות אירופה ובנוסף יהיה הגון לציין שמדובר ב"חכמה בדיעבד" שכן בעת גיבוש ואימוץ מודל החל"ת לא ידעו קובעי המדיניות מה יהיה משך משבר הקורונה.